

## **G'IJJAK CHOL'GU IJROCHILIGI: O'ZIGA XOS TEXNIKALARI**

**Kimsanov Muhridin**

Respublika musiqa va san'at kolleji

G'ijjak chol'gu ijrochiligi — bu musiqiy an'ana bo'lib, o'ziga xos ijro texnikasi, ritmik tuzilma, va melodik ifodalanishning betakror usulini o'z ichiga oladi. G'jak (yoki g'jak) chol'gu asbobi, o'zining alohida ovoz sifati va ijro texnikasi bilan ajralib turadi. Ushbu musiqiy janr ko'plab xalqlarning an'anaviy musiqasiga asoslangan bo'lib, unda ijro etuvchilar o'z ijro uslublari va texnikalarini jonli ravishda o'zgartirishi mumkin. G'jak chol'gu ijrochiligi esa ayniqsa o'zining murakkab texnikasi, improvizatsiyasi va ijtimoiy kontekstda ahamiyatga ega. Ushbu maqolada g'jak chol'gu ijrochiligining asosiy texnikalari va usullari haqida batafsil to'xtalamiz.

G'ijjak chol'gu ijrochiligining eng asosiy jihatlarning biri — uning ritmik tuzilmasidir. G'jak musiqasi odatda bir necha o'lchovli ritmlar asosida quriladi. Ijrochi ritmni o'ziga xos tarzda modifikatsiya qilish orqali musiqaga jon baxsh etadi.

- G'ijjak chol'gu ijrochiligi ko'pincha o'zgaruvchan va kompleks ritm tuzilmalari bilan ajralib turadi. Ko'plab folklor musiqalaridan farqli o'laroq, g'jak chol'gu musiqasida ijrochilar tez-tez ritmni o'zgartiradilar, musiqaning davomida ritmik sekansiyalarni almashadilar, bu esa musiqaga jonli va dinamik tus beradi.

- G'ijjak chol'gu musiqasida ko'pincha latirik (yoki "o'ynoqi") ritmlar ishlatiladi. Bu ritmlar musiqaning har bir qismida ijro etuvchining mahoratiga va ijro jarayonida harakatlanishga asoslanadi. Bunday ritmlar ko'pincha "qadam" (bosqichma-bosqich) tarzida bir-birini takrorlash orqali ijro etiladi.

G'ijjak chol'gu ijrochiligi ko'plab boshqa musiqiy janrlardan farq qiladi, chunki unda ijrochilik ko'pincha improvizatsiya (ya'ni, musiqani o'zgarishsiz, noaniq va jiddiy rejasiz ijro etish) elementlariga tayanadi. Bu, musiqaning har bir ijrosida ijrochining hissiyotlari, his-tuyg'ulari va tasavvurlari orqali shakllanadi.

- Ijrochi asosiy melodik chizg'ini aniqlagan holda, uning ustiga yangi melodiylar yoki o'ziga xos bezaklar qo'shadi. Bu improvizatsiya musiqaning noaniqligini yaratadi, chunki har bir ijro o'zgarib turadi. G'jak chol'gu ijrochisi, odatda, ma'lum bir melodik tuzilmani asosan saqlab qolib, u ustida yangi elementlar yaratadi.

- Ritmik improvizatsiya ham muhimdir. Ijrochi qo'l harakatlarini, tembrini va boshqa ritmik xususiyatlarni o'zgartirish orqali musiqaning shaklini yangilaydi. Bunday improvizatsiya jarayonida g'jak chol'gu ijrochisi qaysi maqsadni ko'zlaganini aniqlab oladi, masalan, to'y yoki marosimni yorqinroq va jonli qilish.

G'ijjak chol'gu ijrochiligi, uning melodik tuzilmasiga qo'shimcha dekorativ elementlarni kiritishda ham o'ziga xosdir. Bu elementlar musiqaning rang-barangligini oshiradi va ijrochiga o'ziga xos ifoda imkoniyatini beradi.

- G'ijjak chol'gu ijrochiligi turli ornamentlarni o'z ichiga oladi, masalan, trillar (tez-tez takrorlanadigan qisqa ovozlari) va mordentlar (tez bir-ikki qo'shimcha ohanglarni



Date: 5<sup>th</sup>December-2024

bajara olish) kabi bezaklar. Bu bezaklar melodiyaning qiziqarli va jozibador bo'lishiga yordam beradi.

- G'ijjak chol'gu ijrochiligi juda ko'p holatlarda glissando (ovozning tepadan pastgacha yoki aksincha silliq harakatlanishi) yoki portamento (har bir tovush o'rtasida muloyim o'zgarishlar qilish) usullarini o'z ichiga oladi. Bu usullar musiqaning oqishini yaxshilash va ijrochanning ovozigga yengillik kiritish uchun ishlatiladi.

G'ijjak chol'gu ijrochiligi ovozning rang-barangligini yaratishda juda muhimdir. Ovozning nozikligini, kuchini va boshqa dinamik parametrlarni sozlash ijrochining o'z mahoratiga bog'liq.

- G'ijjak chol'gu ijrochisi musiqaning har bir qismida ovozning dinamikasini o'zgartirib, ijro jarayonida uni kuchaytirishi yoki yumshatishi mumkin. Bu texnika musiqaning ruhini yanada chuqurlashtiradi va ijrochining ifodasi bilan bog'liq bo'ladi.

- G'ijjak chol'gu musiqasining tembri (tovushning rang-barangligi) ijro texnikasida muhim o'rin tutadi. Ijrochi bir xil notani turli xil usullarda ijro etishi mumkin: ba'zida ovoz yumshoq va tinch, ba'zida esa kuchli va qo'zg'alanib ketadi. Tembrni boshqarish orqali ijrochi musiqaning ruhini va xususiyatlarini yaxshi ifodalashi mumkin.

G'ijjak chol'gu ijrochiligi ko'plab hollarda musiqaning tezligini va dinamikasini o'zgartirishga qodir. Ijrochi, musiqaning bir qismini sekinroq, boshqasini esa tezroq bajarishi mumkin. Bu o'zgarishlar musiqaning dramatik yoki emosional kuchini oshiradi.

- G'ijjak chol'gu ijrochilari ko'pincha rubato texnikasini (ritmik erkinlik) qo'llaydilar. Bu usulda ijrochi musiqaning tezligini biroz sekinlashtirishi yoki tezlashtirishi mumkin, lekin umumiy ritmga ziyon yetkazilmaydi.

#### **Xulosa**

G'ijjak chol'gu ijrochiligi, o'ziga xos texnikalari, improvisatsiyasi, ornamentatsiyasi va ritmik murakkabligi bilan o'ziga xosdir. Ushbu musiqiy janr nafaqat musiqiy, balki madaniy meros sifatida ham katta ahamiyatga ega. Ijrochilikda o'ziga xos texnikalar, melodiylarni bezash va ifodalashda yuqori mahorat talab etiladi. G'ijjak chol'gu ijrochiligi ko'plab ijtimoiy marosimlar va bayramlarda o'zining keng tarqalgan shakllari bilan xalqni birlashtiruvchi kuchga ega bo'lib, xalqlarning tarixiy, madaniy va diniy qadriyatlarini saqlashda katta rol o'ynaydi.

